

Dohányárusok Közlönye

Megjelenik minden hó
1-én, 10-én és 20-án.

Egyes példány nem kapható.

Előfizetési ár fél évre 5 korona.

Előfizetni csak fél évenként lehet.

A MAGYARORSZÁGI NAGY- ÉS KISTŐZSDE TULAJDONOSOK
SZAKKÖZLÖNYE ÉS ÉRTESÍTŐJE.

KIADÓTULAJDONOS ÉS FELELŐS SZERKESZTŐ:
HATSEK ADOLF.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, VI., Nagy János-utca 1/B.
hova az előfizetési összegek, valamint a
keziratok küldendők.

Előfizetési ár fél évre 5 korona.

Keziratok nem lesznek visszaadva.

TARTALOM. A török dohányárudában. — A dohánytőzsde-engedélyek megadásáról. — Vegyesek. — Ajánlati hirdetmény.

A dohánytőzsde-engedélyek megadásáról.

Akárhogy vélekedünk egy dohányelárusítási engedély értéke felül, el kell ismernünk, hogy van benne bizonyos különös, ha épen nem képeleti értéke is. Azon engedély, mely valakit arra feljósít, hogy egy állami czikket kereskedelemben hozzon, egészen elütő azonipari engedélyektől, amelyet az iparhatóság valakinek adni kényszerítve van, miután ezt a törvény előírja.

Persze, a dohánytőzsde-engedélynek értéke csak abban a pillanatban kezdődik, amikor a tőzsdék száma korlátozva van, vagy legalább is bizonyos mérték van tartva annak engedélyezésénél.

Irányadó egyedül az engedélyezésre csak az lehet, hogy ha az egyik tőzsdének a másik tőzsdétől való távolsága teljesen figyelembe vétetik és hogyha a szomszédos dohánytőzsdék fogyasztása egy új dohánytőzsdének felállítását indokoltá teszi. Hogy ha nem ez az eset, akkor a dohánytőzsde-engedély értéke nullára lesz, de sőt ennél több is történhetik, amennyiben az ily szerencsétlen dohánytőzsde-engedély tulajdonos az egész vagyonát és idejét elveszíti.

Nem kis dolog az tehát, ezen kérdést közelebbről megvitatni, amely így hangzik:

1. Hol szabad egy dohánytőzsdét nyitni?
2. Vannak-e ebben a tekintetben különféle fennálló rendelkezések?
3. Vajon a dohánytőzsde-engedély megadásával szokásban levő vizsgálat czélszerű-e?

Erre következőleg válaszolunk: Egy dohánytőzsde-engedély csak ott volna a fennálló rendelkezések értelmében megadható, ahol egyik tőzsde a másik legközelebbi tőzsdétől 200 lépésnyi távolságra esik; ahol ez nincsen, ott kell hogy a három szomszédos tőzsde együtt legalább évi 600000 forint forgalmat csináljon.

Hogy ez nem mindig s nem mindenütt van így, szívesen megengedjük, de a lehetőséghez képest ezen szabályok mégis betartatnak. Azonban ki áll jót ezen adatok helyességéért, amidőn ezen szabályok különféleképpen és épen amint rájuk szükség van magyaríthatók.

Mindenekelőtt kérdezzük: Mi az a lépés? Mi szívesen felajánljuk magunkat annak beigazolására, hogy 100 lépésből 200 lépést vagy ha tetszik még többet is lehet csinálni. Csak attól függ, mily testalkatu az az ember, aki ezen lépések megtételére van hivatva. És ami a 600000 forint forgalmat illeti, amelyet a 3 szomszédos tőzsde kell hogy elérje, ez sem ért többet amannál. A három szomszédos tőzsdének forgalmát emelni vagy leszállítani nem nagy nehézség, tehetjük a hogy akarjuk.

A kérdés csak ez: Mi értendő egy szomszédos dohánytőzsde alatt? Kell-e, hogy az ugyanazon oldalon, ugyanazon utczában legyen, ahova az engedélyt valaki kéri, vagy a szomszédos tőzsde lehet egy másik vagy harmadik utczában is? Ezek mind lényeges kérdések és ezek sokszor a kérvényezőknek, néha a szomszédos tőzsdéknek ártanak vagy használnak, hogyha önkényesen magyaríztva és megfelelő lesznek.

Ami a fennálló rendszabályokat illeti, amelyek tényleg fennállnak, ezek a következőkben nyernek elintézészt. De nem egészen. Míg más rendeletek is fennállnak, úgy például a kérvé-

nyező személye s annak pártolásra való tekintet és oly kivételes esetek, amidőn egy tőzsde-engedély ezek figyelembevétel nélkül is engedélyezhető. Ezt természetesen az előjáró pühatóság van hivatva belátása s megítélése szerint elbírálni. És azért a fentjelzett kérdések közül a legfontosabb az, amelynek értelmében a gyakorlat, amint az ma a tőzsdeengedélyek kiadásánál életben van, az életben érvényesülő vagy sem?

Mi azonban nem vagyunk abban a helyzetben, erre a kérdésre igennel megfelelni, sőt ellenkezőleg határozottan nemmel válaszolunk. Miután mi a dohánytőzsde engedélyezését a dohány-egyedáruság igazgatójánál nagyon fontos ágazatnak kell hogy tartjuk, úgy vesszük észre, hogy e tekintetben szokásos vizsgálatok nem egészen kielégítőek.

Az elsőfoku hatóság, amely hivatva van e tekintetben határozni, a vizsgálat megejtését a pü.-őrségre bizza, tehát oly állami közegekre, akiknek hatásköre igen kicsi s a kik kevés kivétellel nem is bírnak a kellő intelligenciával s szakértői tudással, amely pedig szükséges, hogy valaki egy ügy fölött ítéletet mondjon, amely sokak részére életkérdés. A pü. igazgatóság az ügyiratokat a pü.-őri biztoshoz vizsgálattal megejtése végett küldi ki, ez pedig kiadja azokat a szemléznek, nem ritkán, csak vigyáznak a végett, hogy ama körülményeket kipuhatolja, amelyek az engedélyezésnél vagy elutasításnál irányadók. Nem abszurdum ez? Nem kellene-e ezen vizsgálatnak megejtését egy iskolázott, intelligens jogász tisztviselőre bízni, hogy ha ez az engedélyezésnél mérvadó? De ez ellen az lesz az ellenvetés, hogy ez nem úgy van, hogy a pü. igazgatóság maga formál magának e tekintetben ítéletet. Nos hát, ha ez így van, mi szüksége van neki a dohánytőzsde-ügyekben a pü.-őrségre? Miért nem küld ki a pü. igazgatóság annak elvégzésére egy arra hivatott tisztviselőt, akinek feladata volna csak ezen vizsgálatokat teljesíteni? Miért készített magának jelentéseket, amelyekre kevés vagy gyakran semmi súlyt nem fektet?

Ugy ez, mint más egyéb, a régi időkől visszamaradva belenyult az új korszakba. Ausztriában divott s bizonyos mérvben most is divik ezen gyakorlat, azonban ott az megtörténhetik, mert ott a rendeletek ily ügyben pontosan teljesíthetnek.

A pénzügy miniszterium ott mindennel, még a kevésbé fontos ügyekkel foglalkozik s megvizsgálja a dolgokat s pontosan ítél. Nálunk ez azonban sajnos nincsen úgy. Hogy ha a felülvizsgálat eseteiben nem egy protector jár közben, aki erre figyelmet fordít, akkor a fél tehetetlen és védtelen. Azért rendeleti uton is kellene valamit tenni, ami alkalmas volna minden zaklatásnak elejét venni. A dohány-egyedáruság nagy és sokoldalú a munkaképesség tekintetében s mi megengedjük, hogy a tőzsde-engedélynek nem tulajdonítottatik az, amit neki tulajdonítani kellene. De ez még a legkevésbé. De nem annyira s annyira ember foglalkoztatásáról van itt szó, ha a dohánytőzsdékről beszélünk. Nem, hanem tisztességes s keresetképes árusokról van szó, akik az állam által előállított czikknek egész munkaképességüket áldozzák s ez oly körülmény, amely a legmagasabb figyelmet érdemel.

A török dohányárudában.

A dohányzásnak első megfigyelése — A dohány Európában. — Oroszországban. — Törökországban. — Török dohány-tilalmak. — Látogatás a stambuli dohánygyárban. — A horvát igazgató. — Margilleh.

Midőn Columbus 1492. évi november 2-án Kuba-szigeten kikötött, két kísérőjét és két indust a sziget belsejébe azért küldte, hogy azt átkutassák. Negyedik napon visszajöttek a kiküldöttek, kiknek egyike a tudós zsidó Luis de Torres volt, aki a chaldeai és arab nyelvekbeni jártassága miatt nagy dicsőségnak örvendett. Ezen két spanyol volt az első az európaiak között, akik a dohányzást megtanulták.

Vándorlásuk közben akadtak emberekre, akik szivaroztak és pipáztak. Nem a növényt magát, hanem az abból készített tekeréseket, amelyekből a füstöt beszívták, az ottani nyelven tabaconak nevezték. Husz évvel később lett Európába az első dohányszállítmány behozva. És épen a leghíresebb dohányzó országok: Oroszország és Törökország a legcélszerűbben küzdöttek a dohányzási szabadalom ellen. A tizenhetedik század közepén a dohány Oroszországban általában el volt terjedve, úgy, hogy az akkori időben Olearius tudósításai szerint sok szegény emberek az utolsó fillereiket is odaadták, hogy maguknak dohányzó szereket vegyenek; hanem a csárok ezen mániának véget vetettek.

Az első Romanov Mihály csár halálbüntetés terhe mellett megtiltotta a dohányzást s burmózást és ugyanezen büntetés terhe alatt betiltotta a dohány behozatalát s kereskedését. Fia, Alexei megújította ezen tilalmat s ezt törvénybe is iktatta. Ezen tilalom áthágásáról sok adat van feljegyezve s annak áthágóit legszelidebben kínzással s megconkitással büntették. Nevezetesen az orthodox és egyéb szekta-vallásos körökben a dohány mint egy „istentelen megalkozott ördögös fű” volt megvetve. Az ájtatos iratok egész özöne azon volt, hogy ezt a fűvet a szent Oroszországból az istentelen nyugotra visszaterelje. De hiába! Vétkezni édes, ezen tétel a csárok országában is érvényesült.

Daczára a súlyos tilalomnak, már Alexei csár idejében a dohánybehozatal a kereskedésnek igen jövedelmező ága volt. A külföldi követek, akik Moszkvába jöttek, gyakran tapasztalták, amint az oroszok külföldiek közvetítésével drága pénzen ezt az ördögi fűvet megrendelték, hogy titokban, folytonos életveszélyben a dohányzást élvezhessék.

Csak Nagy Péter csár tartotta a dohánytilalom megszüntetését reformátori

kötelességének. Miután a szerb Krisanits merészelt a dohánykultúrát Oroszországban oltalmába venni, megengedte Péter a dohányzást. A papságnál azonban a dohánykereskedés még mindig bűnös cselekedetnek tekintett; egy kereskedőt, aki a dohányadót bérbe vette, a patriarcha átkokkal sújtotta. A lélkészek nyíltan panaszkodtak: „micsoda czár az, aki az oly megátkozott fünek élvezetét megengedi; a lélkészek, akik ezt vele közönyösen nézik, farkasok s halalos ellenségei az egyháznak.“ A Volgatájékon ezen császari újítások miatt felkelés támadt s a felkelők kiáltványában ez foglaltatott: „Mi felléptünk a szakálnyírás hiteért, az új külföldi ruhahordásért és a dohányért.“

Vajjon Nagy Péter maga dohányzott-e, nem tudatik. Ellenkezőleg a nagy czárról Bruckner könyvében azt írja, hogy burnótnak hódolt. Koppenbrüggeben Nagy Péter felserlelte saját burnót-szelenczét a brandenburgi herczegnő burnót-szelenczével. A czár a lélkészek ellenállása által nem hagyta magát megfélemlíteni. Európai utazásai alkalmával látta, hogy a dohány eladása és élvezete az összes civilizált országokban meg van engedve. Ő akarta ezt a nyugoti kulturczikket Oroszországba átpántálni. Hágában és Londonban megtudta a pénzügyi emberekkel folytatott tárgyalásokból, hogy a dohányból az állampénztára nagy bevételi forrás nyílni képes és Caermarhen márkinak megadta az engedélyt, hogy nagy összeg pénzfelvétele mellett Oroszországba évente 1 $\frac{1}{2}$ millió font dohányt behozhasson.

Ugy mint Oroszországban, úgy voltak a dohányzók vele Törökországban, ahol a dohány a tizenhatodik század végén meghonosodott s gyorsan elterjedt. Azonban egy nagy tüzvész után, amely 1633. évi szeptember havában Stambulban 20000 házat megécsztett, a népek nehezebbé a mindenható fekete eunuchok kamarillája ellen, dohányzás mellett a kávéházakban szittatott, azért megparancsolta a kormány, a kávéházakat lerombolni és a dohányzás halálbüntetés mellett megtiltatott, hogy a pipa által új tüzvészely ne keletkezzen.

Az akkori szellemes epigrammatikusok gunyolódtak felette. „Kergessétek inkább el azt a fekete eunuchot, aki hamarabb álmatlan éjszakát okoz nekünk, mint a fekete kávé és az ártatlan dohányfüst helyett, amely érzéseinket csiklandozza, kergessétek el a sóhajok felleget, amely sziveinket nyomja.“ A tilalmak szigoruan kezeltettek. A kegyetlen IV. Murad szultán maga járt éjjelenként a városban. Hogyha valakit kávé vagy pipa mellett talált, ezt Stambulban másnap reggel megtudták azon hullákból, amelyek megcsontkítva az utcákon feküdtek.

Találkoztak oly bolondok, akik a törvénynyel dacolni mertek. 1638. évben Utsinárban 14, Rohában 10, Aleppóban 20, Hadsegöben 20 személy lett felnégyelve, lefejezve és felakasztva, mivel őket dohányzásnál tetten érték. Insi Effendi bíró Syriában mint „csodaember“ megöletett, mert a dohányzás miatt feljelentett. Végre az egész birodalomban csak egy kávéház létezett s pedig Adrianopolban; és sokáig maradt ez titokban a stambuli kormány előtt, egy napon a tulajdonos nem kis ámulatára kávéházában megjelent egy vendég, akinek volt

annyi bátorsága, az egész világ előtt kávévet s dohányt kérni; ez a vendég hóhér volt; a tulajdonos félre lett vezetve és az utolsó török kavedsi kávéháztulajdonos bódója előtt függött. A szegények, kik a veszély daczára a dohányzással felhagyni nem tudtak, oly eszközökhöz nyultak, hogy trüsz-zenés előidézése végett burnótozni kezdtek. „1642. évben s ez be van igazolva“ — mondja Hammer az ő ozman birodalom történetében — először lett burnót használvá.

A dohányzás tilalma évtizedeken át egyforma szigorral volt fentartva. Csak a a IV-ik Mahmud alatt mertek egyesek a törvény ellenére cselekedni, illetve a törvényt kijátszani. Amint az utóbb említett szultán egyszer látta, hogy két alkalmazottja a palota ablakai alatt dohányozni merészel, elfogatásukat elrendelte s halálra ítélte őket; a Schcich ul Islam — talán maga is titkos dohánybarát — kieszközölte a szultánnal, hogy a halálítéletet kegyesen megbotoztatásra átváltoztatta. A Spahik nagy dohányzók voltak, daczára a törvénynek; az Aga megrohanta kunyhóikat s az összes dohányzó eszközüket tönkretette, azonban a Spahik legyőzték a janicsárokat s dohányfüst helyett fenyegetődztek felkeléssel. Az ezen felkeléstől való félelem volt kezdete az általános dohányzói szabadságnak Törökországban.

(Folytatása következik.)

Vegyesek.

A m. kir. szab. osztályorszájáték. A kis lottó köztudomás szerint azért lett eltörölve, mivel az állam erkölcsével nem volt megegyeztethető, hogy polgárait játékra ösztönözze. — Az államkincstár ezáltal rengeteg összeget veszít évente, és a 800 volt lottógyűjtő elveszítette keresetét. A mint minden dolognak megvan a maga kellemtelen oldala, úgy van fényoldal is, csak az a különbség, hogy ezen fényoldal illető ereje a külföldnek, a hol az osztályorszájáték részvényeinek legnagyobb része elhelyezve van, fordult.

De nem is olyan rossz üzletcske az, melyet a részvénytársaság a m. k. állammal kötött. Ezt a legutóbbi mérleg eléggé igazolja. A befektetett 1 $\frac{1}{2}$ millió frtnyi tőke meghozta a csekély 360000 frt osztalékot, továbbá az alapítónak, tehát hasznolva a részvénytársaságnak 151.159 forintot mint külön nyereséget, azonkívül még azt a 75000 frtnyi összegeket, mely a functionariusoknak jut. Tehát a tiszta kereseti nyereségek körülbelül 600000 frtot; oly összeg ez, mely mint haszon, tekintettel a szóban levő rövid idő óta fennálló intézményre, elég csinosnak mondható.

Mi nekünk nincs az ellen kifogásunk, hogy ha a részvénytársaság és a t. részvényesek magukat Magyarországon jól érzik és kívánjuk nekik a további sikert. De kívánjuk egyuttal, hogy a magas m. k. pü. miniszterium, azon részvénytársaságnál, melynek olyan jövedelmező vállalatot kezére juttatott, oda hasson, hogy a sorsjegyek elárusításánál első sorban azon nagy- és kis dohánytözsdek figyelembe vétnessenek, a kik azelőtt a kis lottóval foglalkoztak, s hogy ezen elárusítóknak a provizó magasabb mérvben legyen megállapítva, mint eddig. Avagy talán a sorsjegyek az egész 20 évre, a melyekre a szabadalom tart, állandó kezekbe kerültek? Ez nem volna rossz.

Segédszerkesztő: Heltai Nándor.

1334/V. 1899.

Ajánlati hirdetmény.

A nagyváradi m. kir. p. ü. igazgatóság részéről ezenel közhírré tétetik, hogy Bihar-megyébe kebeleztet N.-Bárod községben üresedésbe jött dohánygyárudára kezelésének betöltése végett írásbeli ajánlatok beadása után 1899. február hó 14-én délelőtt 1 $\frac{1}{2}$ 10 órakor a pénzügyigazgatóságnál versenytárgyalás fog tartatni.

Az árlejtés tárgyát ugyancsak a versenyzők által az eladás után igénybe vehető ellátási jutalék fogja képezni és a dohánygyárudára kezelése annak fog átadatni, ki a legesekélyebb eladási díjt fogja követelni, mindazonáltal a kincstár fentartja magának azon jogot, hogy versenyzők között szabadon választhasson, mi okból az ajánlattevő semmi esetben sem támaszthat igényt azért, mivel ajánlata el nem fogadtatott.

Az eddigi dohánygyárudára a nagyvárada kezeléséért 1 $\frac{1}{2}$ 100 százalék utolsó három évi nyers forgalmának átlaga 32,556 frtot tett ki és ahhoz anyagbeszerzés végett 60 kisárus van utalva, továbbá az áruda kezelésével a bélyeg- és váltóúrlapok eladásának kötelezettsége 1 $\frac{1}{2}$ 0 eladási jutalék mellett, valamint a havanna szivarok eladásának jogosultsága is egybe van kötve, mely utóbbi eladásra 1 $\frac{1}{2}$ 0 vagy ennél kisebb tözsdiának igénybevétele mellett adatik meg az engedély.

Az összes gyártmánykészletek a nagyváradi dohánygyárada raktárból, a bélyegkészletek pedig az élesdi m. kir. adóhivatalnál lesznek beszerzendők.

Figyelmeztetnek pályázók, hogy a dohánygyártmányok eladására vonatkozó szabályok 13. §-a, mely szerint az üres gyártmányládák a kincstár részéről visszaváltatnak, érvényen kívül helyeztetvén, azokat a m. kir. dohánygyárada raktárból, illetőleg a fő- és alárusoktól a megállapított eladási árak megértése mellett tulajdonukba átvenni kötelesek.

A kincstár az árudának bizonyos összegben meghatározott jövedelmet nem biztosít és ez okból későbbi kérvények az eladási díj utólagos felemeléséért tekintetbe vétetni nem fognak, úgy kárpótlási igények sem támaszthatók.

Köteles leend a vállalkozó a dohánygyárudát az átvételre kitűzött napon, továbbá a fogyasztási viszonyoknak megfelelő 8 napi tartalék-készletet 1371 frt értékben beszerezni és folyton érintetlen teljességben fentartani, azonkívül a napi eladásra szükséges gyártmány mennyiséget is beszerezni.

A dohánygyárudára és evvel egybekapcsolott kistözsde lehetőleg a piacértelen vagy fő-utczán élénk forgalmu helyen, száraz bolti és raktári helyiségekben személynesen kezelendő és az üzletről azon öt rendbeli könyvek pontosan vezetendők, melyek a dohányeladási szabályok 19. §-ában részletezve vannak. A pályázók kötelesek bánatpénz fejében 137 forintot készpénzben vagy tözsdeben jegyzett állampapirokban 50 kros bélyeggel ellátott, sajátkezűleg aláírt lepecsételt ajánlatukhoz csatolni, vagy pedig ezen összeget valamelyik állami pénztárnál lefizetni, az arról szóló nyugtát az ajánlathoz mellékelni és az ajánlatot ezen czim alatt: „Ajánlat“ a nagyváradi dohánygyárudára elnyeréseért legkésőbb 1899. február 14-én d. e. 9 óráig a pénzügyigazgatóság főnökségénél közvetlen vagy posta útján benyújtani.

Nagyváradon, 1899. január 8-án.

M. kir. pénzügyigazgatóság.

943/IV.

899.

Árlejtési hirdetmény.

Nagyszombat szab. kir. városban levő dohánygyárudára betöltése céljából 1899. évi február hó 17-én délelőtt 10 órakor a szabályszerű árlejtési tárgyalás fog megtartatni.

A nagyvárudának 1898. évi forgalma tett ki: a kisárusoknak és saját kisárudában eladott anyagban összesen 185,313 frt 70 krt.; bélyeg- és váltóúrlapokban 2381 frt 88 krt.

Az eddigi dohánygyárudára a dohányanyag kezeléséért 2-20%-ot, a bélyeg után 1 $\frac{1}{2}$ 0%-ot élvezett. — Zárt írásbeli ajánlatok 1854 frtnyi óvadékkal ellátva 1899. évi február hó 16-án déli 12 óráig az alulírt pénzügyigazgatóság főnökénél benyújthatók.

A közelebbi feltételek a Pozsony megyei kir. adóhivatalok, pénzügyi biztosok és szakaszoknál megtudhatók.

Pozsony, 1899. január 16-án.

M. kir. pénzügyigazgatóság.

„DOHÁNYÁRUSOK KÖZLÖNYE“

(ORGAN DER TABAK-GROSS- UND KLEINVERSCHLEISSER UNGARNS).

INHALT. In der türkischen Tabakfabrik. — Die Ertheilung der Trafiklizenzen. — Vermischtes. — Annoncen.

In der türkischen Tabakfabrik.

Erste Beobachtung des Rauchens. — Tabak in Europa. — In Russland. — In der Türkei. — Türkische Tabak-Verbote. — Die Tabak-Regie. — Besuch in der Stam-buler Fabrik. — Der kroatische Director. — Nargilleh.

Als Columbus am 2. November 1492 auf Cuba gelandet war, sandte er zwei seiner Begleiter nebst zwei Indianern ins Innere, um die Gegend zu erforschen. Am vierten Tag kamen die beiden Spanier zurück, von denen der eine der gelehrte Jude Luis de Torres war, welcher wegen seiner Sprachkenntnisse im Chaldäischen und Arabischen weite Berühmtheit genoss. Diese zwei Spanier haben von allen Europäern zuerst die Sitte des Rauchens kennen gelernt. Sie hatten auf ihrer Wanderung Leute gesehen, welche Zigarren und aus Pfeifen rauchten. Nicht das Kraut selbst, sondern die daraus angefertigten Rollen, aus denen man den Rauch einsog, nannte man in der Landessprache tabaco. Zwanzig Jahre später war bereits der erste Ballen Tabak in Europa importirt. Aber gerade die berühmtesten Raucher-Länder wehrten sich am heftigsten gegen die Rauchfreiheit: Russland und die Türkei. Um die Mitte des siebzehnten Jahrhunderts war der Tabak in Russland so allgemein verbreitet, dass nach den Berichten des zeitgenössischen Olearius mancher arme Mann sein Letztes hergab, um sich Rauchtmaterial zu verschaffen; aber die Czaren machten dieser Manie ein Ende. Der erste Romanow, Czar Michael, verbot das Rauchen und Schnupfen bei Todesstrafe und untersagte bei gleicher Strafe die Einfuhr und den Handel des Tabaks. Sein Sohn Alexei erneuerte das Verbot und gab es als Gesetz ins Gesetzbuch. Es existiren zahllose Beweise von Ueberschreitungen des Verbotes, und die mildesten dafür erfolgten Strafen bestanden in Folterungen und Verstümmelungen der „Verbrecher“. Namentlich in religiösen Kreisen, in denen der Orthodoxen, wie der Sectirer, wurde der Tabak als ein „gottverfluchtes teuflisches Kraut“ verabscheut. Eine Fluth von frommen Schriften versuchte dieses Kraut aus dem heiligen Russland wieder nach dem gottlosen Westen zurückzuspülen. Vergebens! Sündigen ist süß — der Satz bewährte sich auch im Czarenreich. Trotz der fürchterlichen Verbote war schon unter dem Czaren Alexei der Tabakimport ein lucrativer Zweig des Handels.

Die ausländischen Gesandten, die nach Moskau kamen, bemerkten oft, wie die Russen sich durch die Vermittlung der Ausländer um theures Geld das teuflische Kraut kommen liessen, um sich heimlich, unter ständigen Lebensgefahren, dem seligen Genusse des Rauchens zu ergeben. Erst Czar Peter der Grosse betrachtete die Aufhebung des Rauchverbots als eine reformatorische Pflicht. Nachdem der Serbe Krischanitsch es gewagt hatte, die Tabakskultur in Russland zu befür-

worten, gab Peter den Befehl, das Rauchen zu gestatten. Bei der Geistlichkeit galt der Tabakhandel trotzdem noch immer für sündhaft; ein Kaufmann, der die Tabaksteuer pachtete, wurde vom Patriarchen in den Bann gethan. Die Priester klagten öffentlich: „Was für ein Czar ist das, der ein so verfluchtes Kraut zu geniessen erlaubt; die Geistlichen, welche das ruhig mit ansehen, sind Wölfe und Erzfeinde der Kirche.“

In der Wolgagegend brach ob der Neuerungen des Kaisers ein Aufstand aus, und im Auftrage der Empörer hies es: „Wir sind eingetreten für den Glauben wegen des Bartscherens, wegen der neuen ausländischen Kleider und wegen des Tabaks.“ Ob Peter der Grosse selbst geraucht hat, ist nicht bekannt. Dagegen erzählt Brückner in seinem Buch von dem grossen Czaren, dass er geschnupft habe; in Koppenbrügge tauschte Peter seine Schnupftabakdose mit derjenigen der Kurfürstin von Brandenburg ein. Der Czar liess sich durch den Widerstand seiner Geistlichkeit nicht einschüchtern. Auf seinen Reisen in Europa sah er, dass der Verkauf und der Genuss des Tabaks in allen civilisirten Ländern gestattet war. Er wollte auch dieses westliche Kulturstückchen nach Russland verpflanzen. Im Haag und in London ersah er aus Unterhandlungen mit Finanzmännern, dass der Tabak sogar eine bedeutende Einnahmequelle für den Staat werden könnte und gab dem Marquis von Caermarthen die Erlaubniss, gegen Bezahlung einer beträchtlichen Summe jährlich anderthalb Millionen Pfund Tabak nach Russland einzuführen.

Aehnlich wie in Russland, erging es den Rauchern in der Türkei, wo der Tabak gegen das Ende des sechzehnten Jahrhunderts bekannt und schnell verbreitet wurde. Aber als nach einem Brand, welcher im September 1633 in Stambul 20.000 Häuser vernichtet haben soll, der Unmuth des Volkes gegen die Camarilla der allmächtigen schwarzen Eunuchen in den Kaffeehäusern beim Rauchen des Tabaks genährt wurde, befahl die Regierung, die Kaffeehäuser einzureissen, und das Tabakrauchen wurde bei Todesstrafe verboten, damit aus der Pfeife nicht neue Feuersgefahr hervorbräche. Die geistreichen Epigrammatiker jener Tage spotteten darob: „Treibst lieber den schwarzen Eunuchen aus, der macht unsere Nächte eher schlaflos, als der schwarze Kaffee; und statt des unschuldigen Tabakrauchs, der unsere Sinne unschmeichelt, verjagt den Rauch der Seufzer, der unsere Herzen bedrängt.“ Die Verbote wurden streng gehandhabt. Der grausame Sultan Murad der Vierte machte selbst allmächtig die Runde durch die Stadt. Wen er beim Kaffee oder der Pfeife gefunden hatte, das erfuhr Stambul anderen Morgens durch die Leichname, welche verstümmelt auf den

Strassen lagen. Es fanden sich einige Thoren, welche dem Gesetze zu trotzen wagten. Im Jahre 1638 wurden in Utschinar 14, in Roha 10, in Aleppo 20, in Hadschegös 20 Personen geviertheilt, geköpft oder gehenkt, weil man sie bei heimlichem Rauchen ertappt hatte. Der Richter Infi Efendi in Syrien wurde als „Zauberer“ hingerichtet, weil er als Raucher denunzirt worden war. Im ganzen Reiche gab es schliesslich nur noch ein einziges Kaffeehaus — das war in Adrianopel; nicht lange blieb dies der hohen Regierung von Stambul verborgen, eines Tags erschien in dem Kaffeehaus zum hohen Staunen des Besitzers ein Gast, der den Muth hatte, vor aller Welt Kaffee und Tabak zu verlangen — der Gast war der Henker: der Wirth war überführt und der letzte türkische Kawehdschi — Kaffeehausbesitzer — baumelte vor seiner Bude...

(Fortsetzung folgt.)

Die Ertheilung der Trafiklizenzen.

Man mag über den Werth einer Tabak-Trafiklizenz wie immer denken, so muss gleichwohl zugegeben werden, dass ihr ein eigentlicher gewisser, wenn auch imaginärer Werth innewohnt. Die Lizenz, welche irgend einer Person das Recht gibt, einen staatlichen Artikel in den Handel zu bringen, ist ungleich verschieden von jenen Gewerbe-Lizenzen, welche die Gewerbebehörde zu verleihen gezwungen ist, nachdem es das Gesetz vorschreibt. Freilich, der eigentliche Werth der Trafiklizenz beginnt erst in dem Augenblick ein solcher zu werden, wo die Anzahl der Trafiken eine beschränkte ist, oder zumindest wenn ein gewisses Mass eingehalten wird bei Ertheilung derselben. Bestimmend für die Ertheilung kann also nur sein, wenn die Entfernung einer Trafik von der anderen vollständig in Betracht gezogen wird und wenn der Consum der Nachbartrafiken die Aufstellung einer neuen Trafik rechtfertigt. Ist dies nicht der Fall, dann sinkt der Werth einer Trafiklizenz auf Null herab, ja häufig geschieht noch ein Uebriges, indem ein solch unglücklicher Besitzer einer Trafiklizenz sein Hab und Gut und seine Zeit bei der Trafikführung verliert.

Keine geringe Sache ist es daher, wenn wir den Fragen näher treten, welche lauten:

1. Wo darf eine Trafik errichtet werden?
2. Gibt es dabei verschiedene feststehende Normen?
3. Ist die dermalige Praxis der Untersuchung bei Trafiklizenz-Ertheilung zweckmässig?

Wir antworten darauf: Eine Trafiklizenz dürfte gemäss Vorschrift nur dort ertheilt werden, wo die Anzahl von 200 Schritten Entfernung von der nächsten Trafik vorhanden ist, wo diess nicht der Fall ist, dort muss zumindest ein Consum von jährlichen 60.000 Gulden der drei Nachbartrafiken vorhanden sein.

Ogleich dies nun nicht immer und nicht überall der Fall ist, geben wir gerne zu, dass nach Möglichkeit diese Vorschriften eingehalten werden. Allein, wer bürgt für die Richtigkeit der Daten, zumal diese Vorschrift solche Auslegungen zulässt, wie man sie eben braucht. Vorerst fragen wir: Was heisst Schritte? Wir machen uns gerne erbötig nachzuweisen, dass man aus 100 Schritten 200 oder auch noch mehr machen kann. Es kommt nur darauf an, wie der Mann beschaffen ist, der die Schritte

zu machen hat. Und was den Consum von 60,000 Gulden betrifft, den drei Nachbartrafiken erreichen müssen, so steht die Sache auch nicht viel besser. Es unterliegt gar keiner Schwierigkeit, den Consum der drei Nachbartrafiken höher oder tiefer anzugeben, je nachdem man will. Die Frage lautet hier: Was soll unter einer Nachbartrafik verstanden werden? Muss diese auf der nämlichen Seite, in derselben Gasse liegen, wo der Lizenzverber eine zu errichten wünscht, oder kann die Nachbartrafik auch in der zweiten oder dritten Gasse liegen? Das sind Fragen von sehr wesentlicher Bedeutung und kommen dieselben sehr häufig dem Einreicher, manchmal auch den Nachbartrafiken zu Schaden oder auch zum Nutzen, wenn sie willkürlich aufgefasst und beantwortet werden.

Was die feststehenden Normen betrifft, die faktisch vorhanden sind, finden dieselben in der Beantwortung des Vorstehenden theilweise ihre Erledigung. Allein nicht ganz. Es gibt auch noch verschiedene Anordnungen, so zum Beispiel über die Person des Einreichers, über die Unterstützungswürdigkeit desselben, über Ausnahmefälle, wo die Errichtung einer Trafik ohne Zuhilfenahme der Vorschriften erfolgen kann. All das muss bekanntlich der Einsicht und dem weisen Ermessen der vorgesetzten Finanzbehörde überlassen bleiben.

Und darum ist auch die wichtigste der obangeführten Fragen diejenige, ob die Praxis, wie sie heute bei Ertheilung der Trafiklizenzen geübt wird, praktisch sich bewährt oder nicht?

Wir sind bisher nicht im Stande, diese Frage mit Ja zu beantworten, im Gegentheil, sie fordert, umso entschiedeneres Nein heraus. Nachdem wir die Ertheilung der Trafiklizenzen für einen sehr wichtigen Zweig der Tabakmonopolverwaltung halten müssen, erscheint uns auch jede Untersuchung, welche in dieser Hinsicht gepflogen wird, als gänzlich unzureichend.

Die erste Instanz, welche hierin zu entscheiden hat, nämlich die Finanzdirektion, überlässt die gesammte Untersuchung den Finanzwach-Organen, also solchen Staatsdienern, denen ein sehr geringer Wirkungskreis vorgeschrieben ist und die auch mit geringen Ausnahmen keineswegs über jenes Mass von Intelligenz und fachmännischem Wissen verfügen können, welches nothwendig ist, um ein Urtheil abzugeben über eine Sache, die sehr häufig für Viele eine Lebensfrage bedeutet. Die Finanzdirektion sendet die Aktenstücke behufs Untersuchung dem

Finanzkommissär, dieser gibt dieselben dem Respicienten, manchmal auch nur dem Aufseher, um all diejenigen Umstände zu erforschen, welche für eine Ertheilung oder Abweisung massgebend sind. Ist das nicht absurd?

Müsste nicht ein geschulter, rechtskundiger, intelligenter Beamte eine solche Untersuchung pflegen, wenn sie factisch für die Ertheilung massgebend sein soll? Doch man wird einwenden, dass dies nicht der Fall ist, dass die Finanzdirektion sich in jeder diesbezüglichen Angelegenheit ihr eigenes Urtheil bildet. Nun, wenn dies zutrifft, wozu bedarf man dann überhaupt der Finanzwach-Organen in Trafik-Angelegenheiten? Warum delegirt die Finanzdirektion nicht einen hiezu berufenen Beamten, der sich ausschliesslich mit diesen Untersuchungen zu befassen hätte? Wozu lässt sie sich Berichte anfertigen, denen sie nur wenig, oder häufig auch gar keine Beachtung schenkt?

Wie so Vieles und Manches, ragt auch dieser Usus aus längstvergangenen Tagen in unsere Neuzeit herein. In Oesterreich herrschte diese Gepflogenheit, und theilweise herrscht sie dort auch noch heute, allein dort kann dies ruhig geschehen, denn dort wird kein Buchstabe von den schwarz auf weiss stehenden Verordnungen entfernt, wenn es einer solchen Angelegenheit gilt. Auch befasst sich dort das Finanzministerium mit jeder halbwegs wichtigen Angelegenheit und untersucht sowie urtheilt genau. Bei uns trifft dies leider nicht zu. Wenn in Fällen einer Revision nicht irgend ein Protektor erscheint, der die Aufmerksamkeit auf eine Angelegenheit lenkt, dann ist die Partei schutzlos und machtlos. Aus dem Grunde müsste auch endlich im Verordnungswege etwas geschaffen werden, was geeignet ist, jede Vexation unmöglich zu machen. Das Gebiet des Tabakmonopols ist gross und mannigfaltig in Hinsicht der ihm nothwendigen Arbeitsleistung, und wir geben zu, dass man die Ertheilung der Trafiklizenzen für das Geringste hält, was dabei in Betracht zu kommen hat. Allein das ist es bei weitem nicht. Nicht um die Frage der Beschäftigung so und sovieler Leute handelt es sich, wenn man vom Trafikwesen spricht. Nein, es handelt sich um korrekte, anständige und erwerbsfähige Verschleisser, die dem vom Staate erzeugten Artikel ihre ganze Arbeitskraft widmen und das ist ein Umstand, der eine sehr hohe Beachtung verdienen würde.

Vermischtes.

Die kön. ung. priv. Klassen-Lotterie. Das kleine Lotto wurde bekanntlich seinerzeit aus dem Grunde aufgehoben, weil es sich mit der Moral eines Staates nicht verträgt, dass er seine Bevölkerung zum Spiele animirt. Der Staat verliert dadurch jährlich eine horrende Summe und die 800 Kollektanten des Landes verloren ihren Erwerb. Doch so wie jedes Ding seine Schattenseite hat, so hat es auch seine Sonnenseite, nur, dass diese Sonnenseite ihre belebende Kraft diesmal dem Auslande, wo der grösste Theil der Klassen-Lotterie-Aktien untergebracht ist, verliehen wird.

Es ist aber auch wahrhaftig gar kein solch schlechtes Geschäftchen, welches diese Aktiengesellschaft mit dem ungarischen Aerar gemacht hat. Die jüngste Bilanz erweist dies zur Genüge.

Das investirte Kapital im Betrage von 1½ Millionen Gulden brachte die Kleinigkeit von 360,000 Gulden Dividende, ferner den Gründern, also ebenfalls der Aktiengesellschaft 151.159 Gulden als Separatnutzen, ausserdem aber noch das Stümchen von 75,000 Gulden behufs Vertheilung an die Funktionäre. Der Reingewinn beträgt somit ca. 600,000 Gulden, ein Betrag, der als Nutzen für ein solch junges Unternehmen, wie es das in Rede stehende ist, recht nett genannt werden kann. Wir haben ja nichts dagegen, wenn sich die Aktiengesellschaft und die p. t. Aktionäre hier in Ungarn so wohl fühlen und wünschen denselben auch ein weiteres Gedeihen. Allein wir wünschen aber auch, dass das hohe k. u. Finanzministerium bei der Aktiengesellschaft, der es ein solch erträgnissreiches Unternehmen zugewendet hat, dahin wirke, dass bei dem Verschleiss der Loose in erster Reihe die k. u. Tabak-Gross- und Kleinverschleisser, die ehemaligen Lotto-Kollektanten in Betracht zu kommen haben und dass die Verschleissprovisionen derselben etwas höher bemessen werden mögen, als bisher. Oder sind vielleicht die Loose für die ganze Zeit von 20 Jahren, während welcher das Privilegium dauert, in „festen Händen?“ Das wäre nicht übel!

Hilfsredakteur: Ferdinand Heltai.

„LE GRIFFON“

„LE SUBLIME“

anerkannt bestes und feinstes echt französisches

ZIGARETTENPAPIER.

Unentbehrlicher Artikel in den k. u. Tabak-Gross- und Kleintrafiken!

LOHNENDER VERSCHLEISS,
weil von Jedermann verlangt.

GENERAL-DEPOT:

Goldzieher Géza

BUDAPEST, V., Sas-utoza 29.